

Woda jako globalne wyzwanie

Woda jest niezbędna w każdym aspekcie życia człowieka. Od jej czystości i dostępności zależy szansa na zdrowe i godne życie. Bez niej trudno jest przygotować jedzenie albo zadbać o higienę własną i gospodarstwa domowego. Ogromne ilości wody są zużywane każdego dnia w rolnictwie i przemyśle. Uprawy, zwłaszcza w rejonach o ciepłym klimacie, wymagają nawadniania. Podobnie hodowla zwierząt, która generuje jeszcze większe zapotrzebowanie na wodę. Nie inaczej jest w przemyśle, gdzie wyprodukowanie każdego produktu niesie ze sobą konieczność zużycia wody. Trudności w dostępie do wody wpływają bezpośrednio na możliwość edukacji i rozwoju człowieka, a także na rozwój ekonomiczny oraz dobrobyt całych społeczeństw i państw.

Czy dostęp do wody to prawo człowieka?

Dostęp do wody i sanitariatów został określony przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) w 2010 roku jako prawo każdego człowieka.¹

Uznano, że dostęp do tych zasobów jest podstawą ludzkiej godności i możliwości rozwoju zarówno jednostek, jak i społeczności.

W 2015 roku ONZ wyznaczyło 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju, które mają zostać osiągnięte przez świat do 2030 roku. Cele obejmują szeroki zakres wyzwań, takich jak ubóstwo, głód, zdrowie, edukacja, równość płci, zmiany klimatu, zrównoważony rozwój, pokój, sprawiedliwość społeczna. Jednym z nich jest cel szósty: „czysta woda i dostęp do urządzeń sanitarnych, zapewnienie dostępności i zrównoważone zarządzanie zasobami wodnymi i sanitarnymi dla wszystkich”. Cel ten podkreśla, jak ważną rolę może odgrywać woda w kontekście wspierania dobrobytu, eliminowania nierówności i radzenia sobie ze zmianami klimatycznymi. Setki milionów ludzi na świecie nadal nie ma dostępu do bezpiecznej wody pitnej, sanitariatów i punktów mycia rąk.

¹The human right to water and sanitation, www.un.org/waterforlifedecade/human_right_to_water.shtml, dostęp 18.02.2020.

Czy wiesz, że...

Globalna populacja korzystająca z bezpiecznych usług sanitarnych wzrosła z 28% w 2000 r. do 43% w 2015 r. oraz do 45% w 2017 r. Największy wzrost odnotowano w Ameryce Łacińskiej, Karaibach, Afryce Subsaharyjskiej oraz wschodniej i południowo-wschodniej Azji. Jednak osiągnięcie dostępu dla wszystkich ludzi nawet do podstawowych usług sanitarnych przed rokiem 2030, wymagałoby podwojenia aktualnego rocznego tempa postępu.

22 marca Światowy Dzień Wody Ustanowiony przez ONZ

Czy dostęp do jakiegokolwiek wody wystarczy?

Według zapisów ONZ, prawo człowieka do dostępu do wody jest realizowane, jeśli jej zasoby są:

WYSTARCZAJĄCE

To znaczy, że wody jest tyle, żeby zapewnić wszystkie potrzeby takie jak picie, higiena osobista, pranie, przygotowywanie jedzenia, sprzątanie, toaleta. Zgodnie z normami Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) ilość wody, która zapewnia powyższe potrzeby na poziomie minimum to **50-100 litrów na dzień**.

BEZPIECZNE

To znaczy, że woda używana w domu nie może zawierać niebezpiecznych dla zdrowia mikroorganizmów, substancji chemicznych lub innych związków **zagrożających zdrowiu**.

AKCEPTOWALNE

To znaczy, że akceptowalne powinny być zarówno kolor, zapach oraz smak wody, jak i urządzenia wodne - ich konstrukcja i lokalizacja - w danym kontekście kulturowym/narodowym, uwzględniając potrzeby różnych grup społecznych, płci, wyznań etc.

FIZYCZNIE DOSTĘPNE

To znaczy, że źródło wody powinno być w bliskiej odległości, czyli nie większej niż 1000 metrów od domu, instytucji edukacyjnych, miejsc pracy i ośrodków zdrowia/szpitali. Czas poboru wody nie powinien być dłuższy niż **30 minut**.

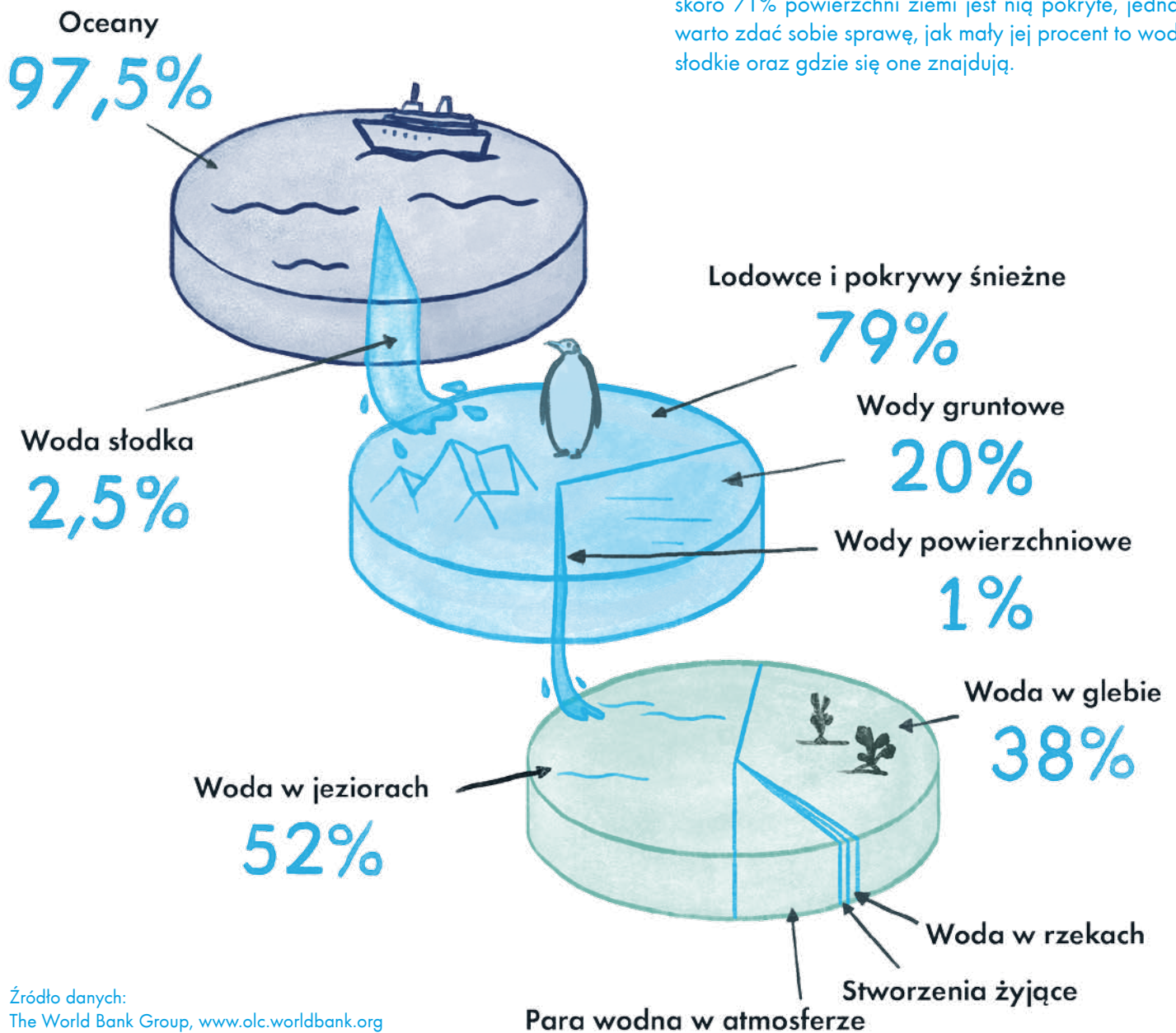
PRZYSTĘPNE

W sensie ekonomicznym, czyli opłata za wodę nie powinna przekraczać **3% dochodu** gospodarstwa domowego.

Przyczyny braku dostępu do wody są różnorodne i wykraczają poza obiegową opinię o fizycznym braku zasobów wodnych. Trwający obecnie kryzys klimatyczny nasila wszystkie ze wskazanych przyczyn, zwiększając np. prawdopodobieństwo katastrof naturalnych lub konfliktów o zasoby i wprowadzając niestabilność w zjawiskach klimatycznych.

Wydawać by się mogło, że wody jest pod dostatkiem, skoro 71% powierzchni ziemi jest nią pokryte, jednak warto zdać sobie sprawę, jak mały jej procent to wody słodkie oraz gdzie się one znajdują.

Źródło danych:
The World Bank Group, www.olt.worldbank.org

Jak brak dostępu do wody wpływa na zdrowie?

Obecnie nadal 785 milionów² ludzi na świecie nie ma dostępu do bezpiecznej wody pitnej. Spośród nich 144 miliony korzystają z wód powierzchniowych, takich jak: jeziora, stawy, strumienie i rzeki. Oznacza to, że osoby te są narażone na spożywanie wody zanieczyszczonej, co może prowadzić do rozwoju takich chorób jak: cholera, biegunka, czerwotka, wirusowe zapalenie wątroby typu A, dur brzuszny i polio.

Niewłaściwe zarządzanie ściekami miejskimi, przemysłowymi i rolnymi oznacza, że woda pitna setek milionów ludzi jest zanieczyszczona lub skażona chemicznie. Szacuje się, że około 829 000 osób (w tym 297 000 dzieci w wieku poniżej 5. roku życia) umiera każdego roku z powodu biegunki wywołanej pić zanieczyszczonej wody, złymi warunkami sanitarnymi i brakiem odpowiedniej higieny rąk. Tam, gdzie woda nie jest łatwo dostępna, ludzie mogą zdecydować, że mycie rąk nie jest priorytetem, co zwiększa prawdopodobieństwo biegunki i innych chorób.

Choć biegunka jest najbardziej znaną chorobą związaną z zanieczyszczoną żywnością i wodą, istnieją inne zagrożenia. W 2017 r. ponad 220 milionów ludzi wymagało profilaktycznego leczenia schistosomatozy - ostrej i przewlekłej choroby wywołanej przez pasożytnicze robaki, które dostają się do organizmu poprzez kontakt z zainfekowaną wodą. W wielu częściach świata owady żyjące lub rozmnażające się w wodzie przenoszą choroby, takie jak gorączka denga.

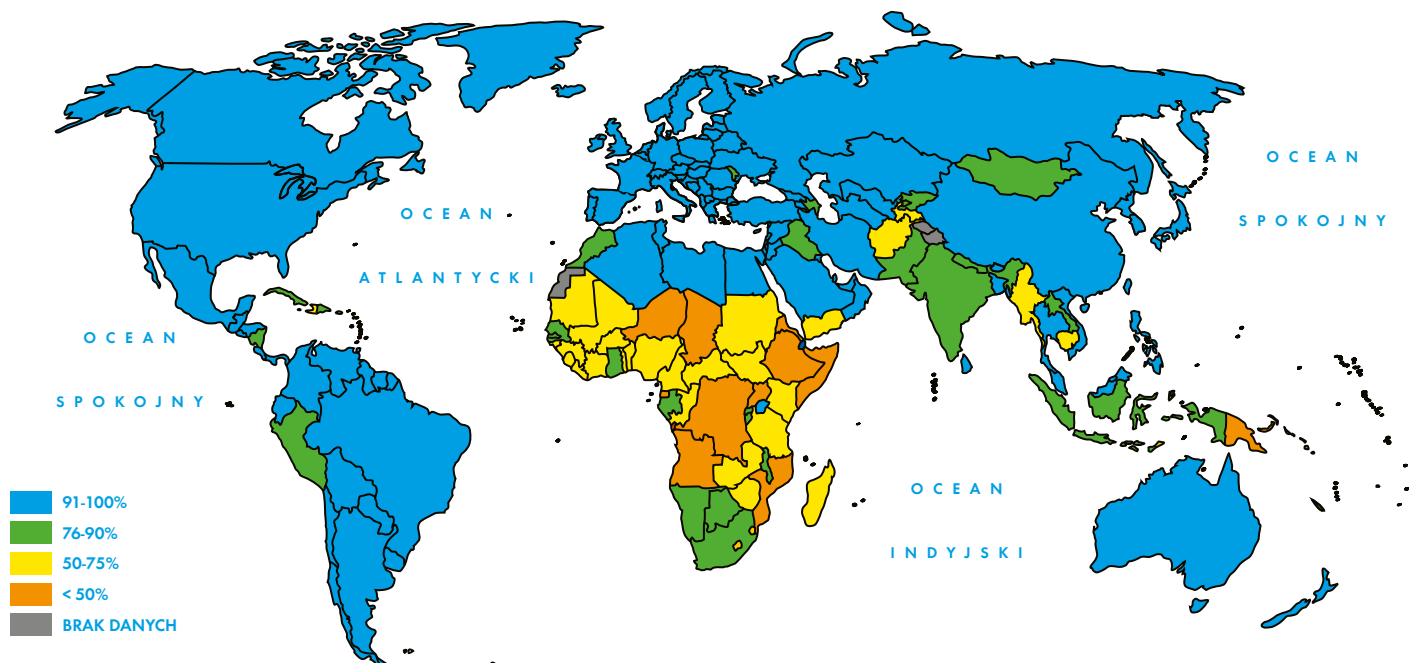

²Drinking water, www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/drinking-water, dostęp 18.02.2020.

Jaka jest różnica między fizycznym a ekonomicznym niedoborem wody?

Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju zwraca uwagę na **dwa aspekty braku dostępu do wody**. Pierwszy z nich to ten **fizyczny**, kiedy wody nie jest wystarczająco, by zaspokoić wszystkie potrzeby ludzi, ale też istniejących ekosystemów. Taka sytuacja ma często miejsce w rejonach bardzo wyeksploatowanych działalnością człowieka, taką jak irygacja pól uprawnych czy generacja energii elektrycznej. Nie bez znaczenia są tu warunki naturalne, takie jak klimat czy też suma opadów. Natomiast **ekonomiczny aspekt** niedoboru wody w regionach teoretycznie w nią obfitujących jest spowodowany brakiem inwestycji w infrastrukturę lub niewystarczającymi zasobami ludzkimi, by zaspokoić potrzeby wodne populacji. Głównym symptomem ekonomicznego niedoboru wody jest brak infrastruktury, w związku z czym ludzie często muszą korzystać z niepewnych źródeł wody, takich jak rzeki, jeziora i strumienie po to, by zaspokoić domowe i rolnicze potrzeby.

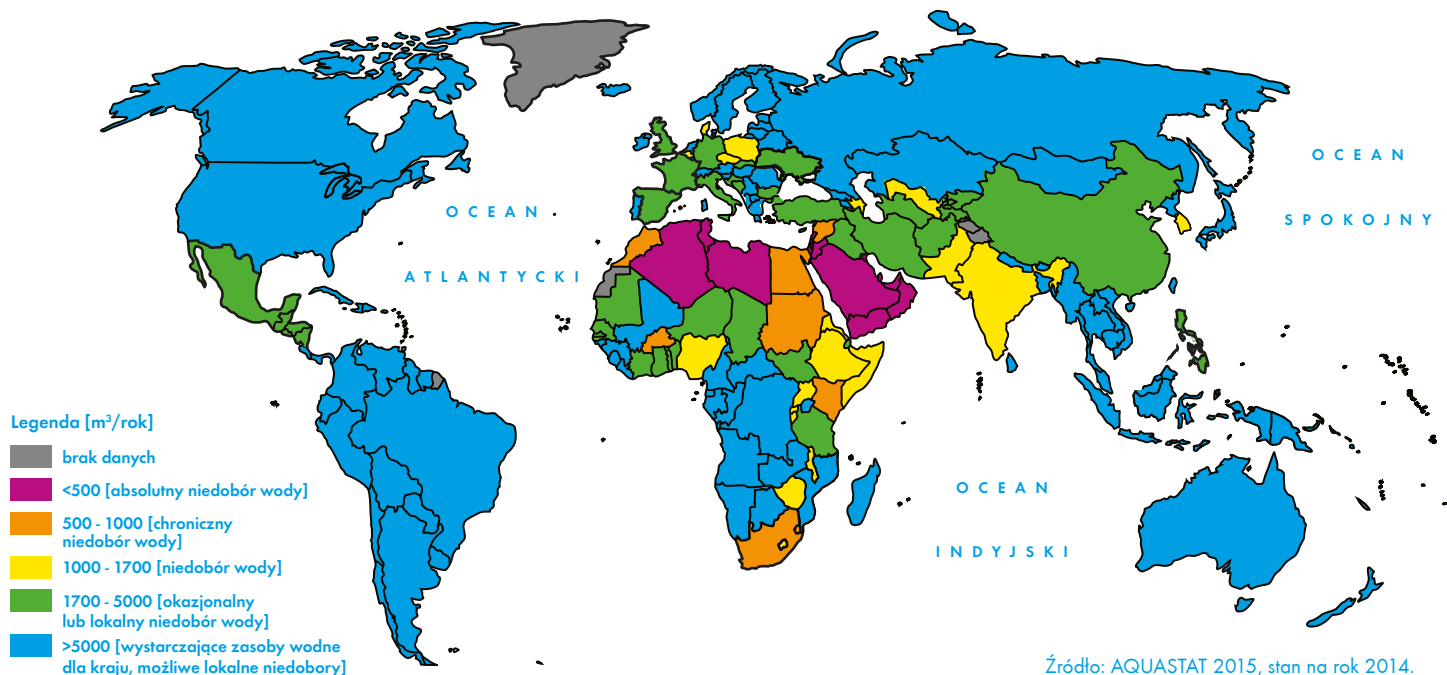
Procent populacji mający dostęp do bezpiecznych źródeł wody pitnej.

Źródło danych: Wspólny program monitorowania WHO / UNICEF w zakresie zaopatrzenia w wodę i urządzeń sanitarnych 2017, stan na rok 2015.

Wyzwaniem wielu państw w Afryce jest ekonomiczny, a nie fizyczny niedobór wody. Rozwój infrastruktury wodnej mógłby pomóc zmniejszyć wiele istniejących problemów, takich jak ubóstwo, choroby, niedożywienie i głód oraz brak dostępu do edukacji. Innym przykładem ekonomicznego niedoboru może być Ameryka łacińska, gdzie znajduje się aż 65% światowych zasobów wody słodkiej³, jednak średnie rachunki za wodę są najwyższe na świecie.

Odnawialne zasoby wodne na mieszkańca/kę [m³/rok]

Źródło: AQUASTAT 2015, stan na rok 2014.

³Stróżyk J., Kiedy wojna o wodę?, <https://camiso.org.pl/publikacje/raporty/publikacja/article/kiedy-wojna-o-wode/>, data aktualizacji 11.04.2019, dostęp 18.02.2020.

Kogo dotykają konsekwencje braku dostępu do wody?

Choć woda powinna być przystępna w sensie ekonomicznym, czyli każdego powinno na nią stać, to badania⁴ pokazują, że najbiedniejsze 20 proc. populacji świata wydaje na wodę od 3 do 11 proc. dochodów swoich gospodarstw domowych. Obliczenia te nie obejmują kosztów czasu, jaki ludzie w tych regionach przeznaczają na pobieranie wody.

Dotyczy to zwłaszcza kobiet i dziewczynek, ponieważ to właśnie one są najczęściej odpowiedzialne w swoich gospodarstwach domowych za dostarczanie wody. Oznacza to często przemierzanie wielu kilometrów do źródła wody, co naraża je na niebezpieczeństwo długiej pieszej wędrówki, a następnie stanie w godzinnej kolejce. W przypadku dziewcząt najczęściej skutkuje to nieobecnością w szkole lub całkowitym porzuceniem nauki, a w przypadku kobiet niemożnością podjęcia pracy zarobkowej. **W sumie każdego dnia wszystkie kobiety i dziewczynki na świecie spędzają 200 mln godzin na pobieraniu wody**, a uwzględniając czas potrzebny na znalezienie źródeł wody, liczba ta wzrasta do 266 mln godzin.⁵ Dodatkowo, utrudniony dostęp do wody wpływa na higienę i zdrowie kobiet, które ze względu na menstruację, ciążę czy połóg, w większym stopniu potrzebują higieny.

Kobieta w drodze po wodę, Somalia 2016, Fot. PAH

⁴Hetman R., <https://outride.rs/pl/czysta-woda>, dostęp 18.02.2020.

⁵A women's Crisis <https://water.org/our-impact/water-crisis/womens-crisis>, dostęp 18.02.2020.

Zaangażuj się!

Zdobywaj wiedzę. Dociekaj.

Świadomie wspieraj organizacje pomocowe.

Zachęcaj innych do działania.